

PÉTER I. ZOLTÁN

Volt egyszer egy Park Szálló

Írásunk címét továbbgondolva, talán reménykedhetünk abban, hogy egyszer még lesz is egy Park Szálló. Jó ideje már, hogy bezárt ez a Fő utca 5. szám alatti, jobb sorsra érdemes szálloda, amely műemléki védelem alatt áll, hiszen szerepel az országos listán a BH-II-m-B-01075 sorszám alatt. Néhány éve védőhálóval borították a homlokzatát, hogy megóvják az arra járókat az esetleges vakolathullástól. De ezzel nem oldottak meg semmit, hiszen sorsa továbbra is bizonytalan. Tulajdonosai nem tesznek semmit a felújítása érdekében. Ennek talán az is lehet az oka, hogy ebben az esetben nem elégséges a homlokzati kozmetikázás, netán annak példás felújítása a műemlékvédelmi követelmények betartásával. A falakon megjelent repedések azt bizonyítják, hogy statikai megerősítésre lenne szükség. Ennek oka, amint azt a szakemberek már rég megállapították: a többi között az 1974-ben végzett földszinti átalakítások, a tartófalak lebontása, a beépített fémoszlopok korrodálása. A helyreállítás sok-sok pénzbe kerülne, amit, úgy tűnik, egyelőre senki sem akar kifizetni. De ne merüljünk el a szakmai kérdésekben, inkább elevenítsük fel a szálloda múltját.

Egy korabeli dokumentum szerint ezen a helyen a premontrei rend egy kis háza állt. A telket 1727-ben Csáky Imre római katolikus püspök adományozott a rendnek, hogy azon konventet és templomot építsenek. Ebből nem lett semmi, csak az említett kis házat építették fel. Ugyanis a premontreiek nehezményezték, hogy ez a hely a Körös közelsége miatt vízjárta terület. 1785-ben a telket eladták gróf Teleki Sámuel „királyi Commissarius öxelenciájának”, s ő felépíttette rajta a mai szálló elődjét, a Teleki-palotát. A főispán nagy és tágas Teleki-palotája kisebb változtatásokkal ugyan, de fennmaradt a 20. század második évtizedéig. A későbbiekben a palotának több tulajdonosa is volt. A 19. század elején gróf Rhédey Ádám tulajdona volt az épület. Az ő idejében, 1834-ben költözött az emeletre a Bihar megyei

PÉTER I. ZOLTÁN Podmaniczky-díjas helytörténész, újságíró (1949, Nagyvárad). 1991–2009 között a Bihari Napló munkatársa. A Budapesti Műszaki Egyetem műemlékvédő szakmérnöki karán tanult. 1992-től számos helytörténeti és irodalomtörténeti könyve jelent meg.

Nemzeti Kaszinó. Hét helyiséget foglalt el. Nagy erkélyes tanácskozó- és társalgóterme a Fő utcára nézett. Hügel Ottó 1872. évi leírása szerint ezenkívül volt három játszósobája, a színpódium felé néző ablakokkal, egy könyvtára és egy teketerme.

Az épületen barokk stílusjegyek árulkodnak az építés évéről. Földszintjén – a most is látható erkély alatt – boltíves kapubejárat vezetett az épületbe. Az első képeslapon jól látható a palota főhomlokzata.

A 19. század utolsó harmadára a palota gróf Bethlen Gergely, majd a század végére özvegye tulajdonába került. Ekkorra már eléggé elhanyagolt állapotba jutott. A palota mintegy egygyholdnyi területtel együtt

1903-ban már özv. Bethlen Gergelyné kiskorú örököseinek tulajdonában volt.

Tőlük, illetve az adásvételi szerződés aláírásával megbízott ügyvédtől akarta megvásárolni Moskovits József és ifj. Moskovits Mór, 280 ezer koronáért. Ekkor Weiszlovits Adolfné és Heimann Józsefné 20 ezer koronával többet ígért érte. A hagyatéki bíróság az ő ajánlatukat fogadta el, Moskovitsék elestek az üzlettől. Állítólag a vételárat a két asszony attól a Leszámítoló Banktól kölcsönözte, amelyiknél Moskovitsék voltak érdekeltek.

1909 decemberében árverést tartottak a ház és telek Heimanné által birtokolt felére, s Weiszlovits Lajos, a másik házrész tulajdonosának a fia vette meg 280 ezer koronáért. Ezt követően került előtérbe a barokk háznál Weiszlovits Lajos két öccse, Emil és Gyula. (Utóbbiak már Waiszlovich-ként használták a nevüket.)

*Az egykori
Teleki-palota*

A *Nagyvárad Napló* 1914. június 25-i száma szerint: „A Waiszlovich testvérek, Emil és Gyula – akiknek időközben tulajdonába ment át a Bethlenházzal szomszédos Weiszlovits-ház is – évek hosszú sora óta nagy energiával, a haladó modern idők szellemének megértésével tervszerűen arra törekedtek, hogy Nagyvárád kereskedelmi, kulturális és társadalmi életének központjává varázsolják ezt a hatalmas területű házat és udvart. Előbb a Bethlen- és Weiszlovits-ház földszintjét alakították át üzlethelyiségekké, majd gyönyörűen és nagy áldozatok árán parkírozták a kavicsos udvart. Az emeleten garzon lakásokat és pensiót rendeztek be...

1914 tavaszán hozzáláttak az emeleti helyiségek új, modern szállodává való átalakításához. A közfalakat szétbontva 60 kényelmes, szép, modern hotelszobát rendeztek be vízvezetékekkel, villamos világítással, központi légfűtéssel és modern kényelemmel.” Gondjuk volt a berendezés újszerűségére is. Perzsa és indiai szőnyegekkel, indiai hímzésekkel, különleges vázakkal díszítették a szobákat, így azok a megfelelő bútorokkal különleges hangulatot árasztottak.

Nagyvárad, Vaiszlovich Park szálloda részlet

*A Park Szálló
kertjének részlete*

Az átépítés után teljesen átalakult az épület főhomlokzata. A régiből csak a kovácsoltvas mellvédű emeleti erkély maradt meg. A felette levő egykori nagy méretű timpanon enyhén ívelt volutás díszítésű oromzatba szelődött. Beépítették az erkély alatt levő boltozatos zárt kapualjat is. Az emeleten az egyenes lezárású keretelt ablakok szabályosan követik egymást – akárcsak a Nagysándor József (napjainkban Aurel Lazăr) utcai homlokzaton –, de az alig észrevehetően kiugró sarok-, illetve középrizalit ablakai állógyámokkal alátámasztott egyenes szemöldökkel egészültek ki. Ablakai fölé levelmintás, volutás díszítés került. Az épület mindkét homlokzatán nyílik bejárat, ezek kialakítása és díszítése szecessziós stílusú. A főpárkány síkjában megjelent a gyámsor, illetve a fogrovat. Az egész homlokzatot attika koronázza.

Egészét tekintve a Park Szálló külső homlokzatára az eklektikus, historizáló stílus jellemző. Az udvari homlokzat, az ottani erkély mellvédje, valamint egyes helyiségek díszítései a szecesszióból ihletődtek. Kertjét romantikus stílusban képezték ki: az idillikusan parkírozott, tágas térség platánjai, gondozott virágágyásai, cementezett útjai, borostyánokkal befuttatott műgrottái külön vonzerővel bírtak, csábították a szállóvendégeket – ahogy az egy korabeli reklámszövegben olvasható. A szecesszióra utal a bejárati ajtó fémdíszítése is. Sajnos a földszinti üzletek utólag kialakított nagy üvegfelületei megbontják a homlokzat stílusességét.

Egy esetleges felújítás során jó lenne visszaállítani az eredeti portálékat.

A Park Szálloda 1915 márciusában nyílt meg, kora elegáns hoteljeként, fürdőszobákat, minden szobában hideg és meleg vízzel ellátott mosdót, központi fűtést kínált a vendégeknek. Árnyas kert, gépkocsigarázs és istálló is tartozott hozzá. Azóta több mint kilenc évtizeden át egyhuzamban a vendégek szolgálatában állt. Igaz, hogy az idők során az egykori elegáns, díszes hotel fokozatosan egycsillagossá vedlett.

*

A Park Szálló egykori tulajdonosa, az aglegény Waiszlovich Emil köztudottan egyenes, igazságszerető férfi volt, de egyben különc is. Dutka Ákos szerint a temetkezési vállalkozó két fia, a gazdasági akadémiát végzett Emil és Gyula kinevelkedett földesúrnak, dzsentrinél dzsentríbbnek. Egyénien

A Park Szálló a két világháború között

öltözködtek, angol képűségok lordjai után. Egyiptomba és Indiába jártak vadászni. Válogatták és váltogatták szeretőiket, de disztíngváltak, párbaj-kódexhez igazodó gentlemenek voltak. Számtalan anekdotát és valós történetet is feljegyeztek Emil személyével kapcsolatban. Az alábbiakban ezekből közlünk néhányat.

Amikor a szomszédos Heyman mozi tulajdonosa – aki mellesleg rokona is volt – zöldre festette a szállodának a kertjére néző tűzfalát, Waiszlovich gondolt egyet, és másnap átfestette kedvenc színére, lilára. A mozi-tulajdonos ismét visszafestette a

falat, és ez így ment egy egész nyáron át, a szobafestők nagy örömére.

Waiszlovich Emil gáláns kalandjairól szélteben-hosszában meséltek a városban, de ettől ő még a szállodájában a legszigorúbb éretnyűsűnek bizonyult. Nála csak házaspárok szállhattak meg egyazon szobában, a nem legalizált kapcsolatban élő párokat nem engedte be. Ebben állítólag még Károly főherceggel – a későbbi magyar királlyal, IV. Károllyal – sem tett kivételt, amikor megtudta, hogy hölgyvendége volt, kitessékelte a szállodából.

Egyszer tudomására jutott, hogy egy vidéki földbirtokos nem a feleségével, hanem barátnőjével szállt meg a szállodájában. Ezen nagyon felháborodott, majd egy selyem női

bugyogót vásárolt a közeli nőidivatkereskedésben. Szépen becsomagoltatta, majd a következő kísérlőlevéllel küldte el a földbirtokos feleségének címére: „Tisztelt Asszonyom! A múltkorában, amikor a férjével együtt megtisztelte szállodánkat, itt felejtett egy intim női fehérenműt, amit most elküldök Önnek. A legnagyobb tisztelettel, Waiszlovich Emil.”

El lehet képzelni, hogy ezek után mit rendezhetett a földbirtokos felesége. Biztosak lehetünk benne, hogy ezt az affért követően a férj már soha többé

Waiszlovich Emil emléktáblája a családi sírbolt szecessziós stílusú építményén a nagyváradi neológ zsidó temetőben

nem tette be a lábát a Park Szállóba sem a feleségével, sem más hölgy társaságában.

Ha Waiszlovich Emil a vendégeivel erkölcsösnek is bizonyult, ő maga gáláns kalandjairól volt ismert. Úgy hírlett, hogy volt egy albuma, amelyben azoknak a nőknek az ágybeli jellemzését és fényképét gyűjtötte, akikkel előzőleg viszonya volt. Természetesen ez nem maradhatott sokáig titokban, és az úrinők tudomást szerezve róla, nagy kíváncsisággal szerettek volna betekinteni az albumba. De ez csak azok számára volt lehetséges, akik úgyszintén bekerültek az albumba. Ezek után továbbra is titok maradt, hogy kik szerepeltek benne, elvégre aki látta is, nem beszélhetett róla, hiszen ezzel elárulta volna magát, hogy ő is megfordult a szállodás hálószobájában... Arról is szólt a fáma, hogy aki fiúgyermeket szült neki, annak egy házat ajándékozott, de azt előzőleg lilára festette. Más emlékezők szerint kékre.

1927 decemberében Váradon tartották az országos román diákkongresszust. Fasiszta román diákok zsidó tulajdonosok üzleteit és zsinagógákat törtek össze, fosztottak ki. (*Lásd Alföldi Imre Tejfoggal kőbe című memoárjának 8. részét lapszámmunk 54. oldalán.*) Betörték a Park Szállóba is. Waiszlovich Emil ellenállt, ezért egy vasdoronggal bezúzták a fejét. Sokáig élet-halál között feküdt a helyi zsidó kórházban, később nemesfém lappal pótolták a hiányzó koponyacsontot. Miután felgyógyult, sokallta a kórházi számlát, nem akarta kifizetni, mondván ő nem rendelte meg az implantátumot. A bíróság a kórháznak adott igazat, emiatt a szállodás az alkalmazottait szétküldte az országban, és a lehetséges legkisebb pénzürmét, sok ezer 1 banist gyűjtetett

össze, és több zsákban fizette ki a kórházi kezelése költségét.

Waiszlovich Emil nagy magyar volt. Azt regélték, hogy Horthy Miklós 1940. szeptember 6-i bevonulására piros-fehér-zöldre festette a szállodája istállóját, melyben a kormányzó fehér lovát elszállásolták. Állítólag arany patkókat is készíttetett Horthy lovának.

Sajnos nem csak derűs történetek fűződnek a nevéhez. 1944-ben, a német megszállás idején, bár a II. zsidótörvény alapján kivételezettnek számított, szembekerült a megszállókkal. Nem kérte mentelmi jogának felülvizsgálatát, és mivel feltörte lepecsételt lakását, a sárvári táborba internálták. Karakán magatartása miatt összetűzésbe került egy SS-tiszttel, ezért rettenetesen megverték. Félholtan tették fel az Auschwitzba menő tehervonatra, s az utazás alatt meghalt.

Emlékét a nagyváradi neológ zsidó temetőben a díszes családi sírkőre felített fekete márványtábla őrzi családja több mártír tagjának nevével együtt.